

El procés de formació del jugador durant l'etapa d'iniciació esportiva

Player Training Process during Sport Initiation Stage

FRANCISCO JAVIER GIMÉNEZ FUENTES-GUERRA

MANUEL TOMÁS ABAD ROBLES

JOSÉ ROBLES RODRÍGUEZ

Facultat d'Educació
Universidad de Huelva

Autor per a la correspondència

Francisco Javier Giménez Fuentes-Guerra
jfuentes@uhu.es

Resum

Durant les últimes dècades han aparegut nombroses propostes sobre les fases o etapes de la formació esportiva. Després d'analitzar més de trenta classificacions, ens hem trobat que molt poques contemplen en profunditat l'etapa d'iniciació esportiva. La majoria inclouen fases relatives a la iniciació, desenvolupament i especialització esportiva. El nostre treball se centra en la iniciació esportiva, considerant aspectes com ara les característiques psicoevolutives dels nois i noies entre 8-9 i 12-13 anys, l'enfocament alternatiu de l'ensenyament dels esports i l'adaptació progressiva dels materials i les regles. La proposta que presentem pretén plan-tejar una adequada progressió en l'ensenyament de l'esport.

Paraules clau

Etapes de formació; Ensenyament de l'esport; Iniciació esportiva.

Abstract

Player Training Process during Sport Initiation Stage

During the last decades, a great amount of proposals have appeared related to the phases or stages of sports training. Having analysed more than 30 classifications, we have found that very few of them have carried out the sports initiation stage in depth. Most of them include phases related to the sports initiation, development and specialisation. Our work is focused on the sports initiation, considering aspects such as the psychoevolutionary characteristics of the children between 8-9 and 12-13 years old, the alternative approach of sports training and the progressive adaptation of materials and rules. The proposal we make pretends to set a suitable progression in sport training.

Key words

Training stages; Sport teaching; Sports Initiation.

Introducció

En l'actualitat hi ha nombroses propostes al·lusives a les diferents fases o etapes per les quals ha de passar un esportista fins a aconseguir un grau de formació adequat (Antón, 1990; Blázquez, 1995; Delgado, 1994; De Oliveira, 2004; Devís, 1992; Giménez, 1999 i 2000; Hernández Moreno *et al.*, 2001; Martínez de Dios, 1996 i Pintor, 1989, etc.). Aquesta abundància bibliogràfica denota la gran importància que té aquesta qüestió per als estudiosos de la formació esportiva. Tanmateix, es pot destacar el fet que hi hagi escasses proposicions refe-

rents a l'específica etapa d'iniciació esportiva, és a dir, al procés que inclou des que un individu comença el seu aprenentatge, fins que aquest és capaç d'aplicar allò que ha après en una situació real de joc de forma global i amb certa eficàcia (Delgado, 1994).

Tenint en compte l'estat actual de la qüestió, penssem que cal endinsar-se en l'estudi de les diferents fases de la iniciació esportiva pròpiament dita, la qual ha de ser entesa com un procés gradual, progressiu, i adequadament estructurat (Blázquez, 1986; Garganta, 2002 i Wein, 1995), en el qual s'adapti l'ensenyament de

l'esport a les característiques psicoevolutives dels nens (Bayer, 1986; Blázquez, 1986; Giménez, 1999; Lago, 2001; Lillo, 2000; Romero, 1997; Sans, Frattarola i Sageras, 1999 i Wein, 1995) i al nivell de coneixements i experiències del qual parteixen aquests quan s'inicien en l'aprenentatge. Aquesta formació esportiva ha de basar-se en una educació polivalent (Blázquez, 1986; Giménez, 1999 i Wein, 1995), multilateral i integral, de manera que desenvolupem tots els àmbits de la persona: motor, social, afectiu i cognitiu. A més a més, durant aquest període formatiu han d'establir-se una sèrie de premisses relatives a les variables funcionals de l'esport, per a la qual cosa cal partir d'una anàlisi sistemàtica i profunda de la utilització didàctica i pedagògica d'alguns elements, com ara el material (Bayer, 1986; Cohen, 1998; Giménez, 1999; Lago, 2001; Méndez Giménez, 1999 i Wein, 1995), les regles (Bayer, 1986; Castejón, 2006; Giménez, 1999; Hernández Moreno, 1994; Lago, 2001; Méndez Giménez, 1998 i 1999; Viciano, 1999 i Wein, 1995), els adversaris i els companys (Bayer, 1986; Garganta, 2002; Hernández Moreno, 1994; Lago, 2001; Méndez Giménez, 1998 i 1999 i Wein, 1995), l'espai (Bayer, 1986; Hernández Moreno, 1994; Lago, 2001; Méndez Giménez, 1999 i Wein, 1995) i el temps (Garganta, 2002; Hernández Moreno, 1994; Lago, 2001 i Méndez Giménez, 1998 i 1999). Aquesta anàlisi ens permetrà de realitzar una adequada progressió en l'ensenyament de l'esport, atès que podrem dur a terme l'adaptació i la modificació d'aspectes estructurals d'acord amb les característiques físiques i psíquiques dels aprenents, tot facilitant així, la comprensió i l'aprenentatge.

Segons el que acabem de dir, exposarem, en primer lloc, el concepte de procés de formació esportiva pel qual advoquem. A continuació, realitzarem un estudi detallat de les propostes de diferents autors. Finalment, explicitem la nostra aportació particular.

El concepte “formació de l'esportista” i la seva aplicació en iniciació esportiva

Una vegada indicades les idees inicials que ens motiven a presentar aquest treball, toca ara situar-nos en el fet de com interpretem el concepte de formació de l'esportista. Aquesta conceptualització ens serveix principalment per a dues coses. La primera, per deixar constància, que la formació esportiva ha de fugir de plantejaments tradicionals en els quals es relacionava sempre

aquest procés amb l'objectiu d'arribar a l'alt rendiment. La segona, per identificar una sèrie d'etapes que permetin un desenvolupament més progressiu i pedagògic en l'aprenentatge d'un esport.

Ja hem comentat en alguna ocasió que qualsevol noi o noia que comença a practicar un esport determinat, ha de seguir un procés de formació com més adaptat millor a la seva edat i nivell. És a dir, els esportistes han de passar per un seguit d'etapes o fases, la qual cosa implicarà que puguem programar el treball amb els nostres esportistes amb temps suficient, de forma progressiva i coherent, sense tenir presses, i evitant que ens saltem passos i esglaons necessaris en l'educació motriu dels jugadors (Giménez, 2000). Relacionant sempre la formació amb la consecució d'una sèrie de fases, Hernández (1988, pàg. 69) ho entén com “el procés que s'estén durant un llarg període de vida i que passa per diverses etapes que vénen determinades per la seva evolució, el tipus d'activitat o esport que es practica i els plantejaments metodològics que es plantegen”.

Si bé les etapes de formació solen estar ben estructurades a partir d'una edat avançada, creiem que no passa el mateix durant el període d'iniciació. En aquest sentit, pensem que aquest transcendental període també ha de ser considerat com un procés particular amb gran importància per ell mateix.

Estat de la qüestió, anàlisi de les etapes d'iniciació

De les diferents classificacions que nombrosos autors han plantejat en els últims anys, analitzem a continuació les aportacions més interessants que hem trobat al voltant exclusivament de l'etapa d'iniciació. En el nostre àmbit estudiem les més de 30 classificacions trobades des dels anys vuitanta fins a l'actualitat, i que han estat publicades a les principals revistes i publicacions nacionals. Els criteris principals que hem utilitzat en la realització d'aquesta avaluació serien: la inclusió d'etapes que nosaltres considerem que pertanyen a l'educació física de base, propostes que incideixen en la necessitat d'una pràctica multiesportiva, i propostes metodològiques relacionades amb els models d'ensenyament.

Per situar-nos correctament des del començament de l'anàlisi que presentarem, aportem en primer lloc l'edat en la qual ens situem. Pel que fa a aquest punt Blázquez i Batalla (1995, pàg. 118), observant les dificultats que hi ha a l'hora d'unificar un criteri quant a l'edat d'iniciació, l'edat ideal per entrar en con-

tacte amb l'esport, estableixen una mitjana d'acord amb allò que exposen diversos autors, i obtenen com a conclusió les edats següents. Entorn dels 6 anys: edat precoç; entre 9 i 11: edat eficaç; sobre els 11 anys: edat mitjana; i sobre els 12 anys: començament de l'especialització. Per tant, i de forma flexible, podríem afirmar que l'etapa d'iniciació inclouria les edats compreses entre els 8-9 anys i els 12-13 aproximadament (*taula 1*).

Anàlisi atenant a la inclusió de períodes anteriors a la iniciació esportiva

Exposem en aquest primer criteri d'anàlisi les aportacions trobades que li donen una especial importància al treball motriu que s'ha de realitzar abans d'endinsar-nos

en el propi ensenyament de l'esport, incloent-hi per tant l'etapa de "educació física de base" dins del procés de formació del jove. Les idees bàsiques destacades serien les següents: desenvolupament de la motricitat global, no especialització, i utilització del joc com a mitjà.

Anàlisi atenant la inclusió de pràctica multiesportiva durant la iniciació

Un altre aspecte que considerem oportú analitzar és la presència de la pràctica multiesportiva. Els autors que assenyalen la pràctica de diversos esports durant l'etapa de la iniciació esportiva, ho fan generalment en l'equador d'aquesta etapa, entorn dels 10 anys, precedida generalment de la primera fase de la iniciació.

Autor/s	Denominació etapa prèvia	Continguts bàsics
Pintor (1989)	Formació motriu bàsica	<ul style="list-style-type: none"> Tasques variades de l'Educació Física Bàsica Jocs múltiples Fins als 9/10 anys
Antón (1990)	Activitat física general	<ul style="list-style-type: none"> Creació de patrimoni motor ric Pràctica multiforme Evitar especialització precoç Utilitzar motivacions lúdiques Fins a 8 anys
Delgado Noguera (1994)	Iniciació bàsica motriu	<ul style="list-style-type: none"> Habilitats inespecífiques Activitats d'EF de base i joc amb intencionalitat i base d'una futura especialització esportiva
Sáenz-López i Tierra (1995)	1a etapa de formació bàsica	<ul style="list-style-type: none"> Desenvolupament de l'esquema corporal i espai pròxim Fins a 4 anys
	2a etapa de formació bàsica	<ul style="list-style-type: none"> Desenvolupament de mecanismes perceptius, propi cos i entorn més ampli De 4 a 7 anys
Blázquez (1995)	Estructuració motriu	<ul style="list-style-type: none"> Experiència motriu generalitzada Adquisició de patrons motors bàsics Es tracta d'augmentar l'experiència motriu de forma molt generalitzada i globalitzada Entre 6-7 anys i 9-10 anys
Carratalá (2000)	Iniciació	<ul style="list-style-type: none"> Durant el primer cicle de primària: 6, 7, 8 anys Treball d'habilitats motrius bàsiques
López Ros i Castejón (2005)	Fase primera: habilitats i destreses bàsiques	<ul style="list-style-type: none"> Introducció de les habilitats esportives a partir del domini de les habilitats bàsiques

Taula 1

Propostes relacionades amb la inclusió de continguts anteriors a l'etapa d'iniciació esportiva

Autor/s	Denominació etapa prèvia	Continguts bàsics
Leali (1985)	Presentació preliminar	S'han d'incloure diverses disciplines presentar les activitats a través del joc De 8 a 10 anys
Pintor (1989)	Formació multiesportiva bàsica	Jocs múltiples, múltiples pràctiques esportives De 9 a 12 anys
Antón i López (1989)	Aprentatge pròpiament dit	Jocs preesportius, jocs simplificats, aprenentatge de les tècniques fonamentals, tècnica individual especial, tàctica col·lectiva o de grup, joc pròpiament dit i experiència de competició
Delgado (1994)	Iniciació esportiva genèrica	Treball realitzat amb habilitats específiques però sense intenció d'especialització esportiva tot conjugant el coneixement de diferents esports, tant individuals com col·lectius
Devís (1996)	Fase de transició	En aquesta fase es caracteritza per la pràctica combinada de jocs modificats, situacions de jocs i miniesports
Blázquez (1995)	Presa de contacte amb les pràctiques esportives	Iniciació esportiva generalitzada, posant el nen en contacte amb la pràctica esportiva De 9-10 a 13-14 anys
Hernández Moreno i cols. (2001)	Pràctica de situacions bàsiques simplificades dels elements fonamentals i essencials de la lògica interna dels esports de cooperació	
	Pràctica de situacions bàsiques simplificades dels elements fonamentals i essencials de la lògica interna dels esports d'oposició	
	Pràctica de situacions bàsiques simplificades dels elements fonamentals i essencials de la lògica interna dels esports de cooperació/oposició	
De Olivera i Rodríguez (2004)	Fase d'iniciació esportiva II	Aprentatge de diverses modalitats esportives. Desenvolupament d'estructures semblants als diversos jocs col·lectius D'11 a 13 anys

Taula 2

Propostes que atenen la utilització de pràctiques multiesportives

Les idees bàsiques destacades serien les següents: múltiples pràctiques esportives, jocs preesportius, jocs modificats, miniesports (*taula 2*).

Anàlisi atenen el model d'ensenyament a utilitzar

A continuació ens centrem en les propostes que plantegen les fases de la formació esportiva en relació amb els models d'ensenyament de l'esport (*taula 3*).

Després d'analitzar les diferents propostes, pensem que aquestes no aprofundeixen prou en les etapes a tenir en compte en la iniciació esportiva pròpiament dita. Per aquest motiu, creiem necessari endinsar-nos en el seu estudi i establir una progressió adequada per a una formació esportiva òptima.

La nostra proposta

Partint de les aportacions inestimables exposades en l'apartat anterior, intentem descriure a continua-

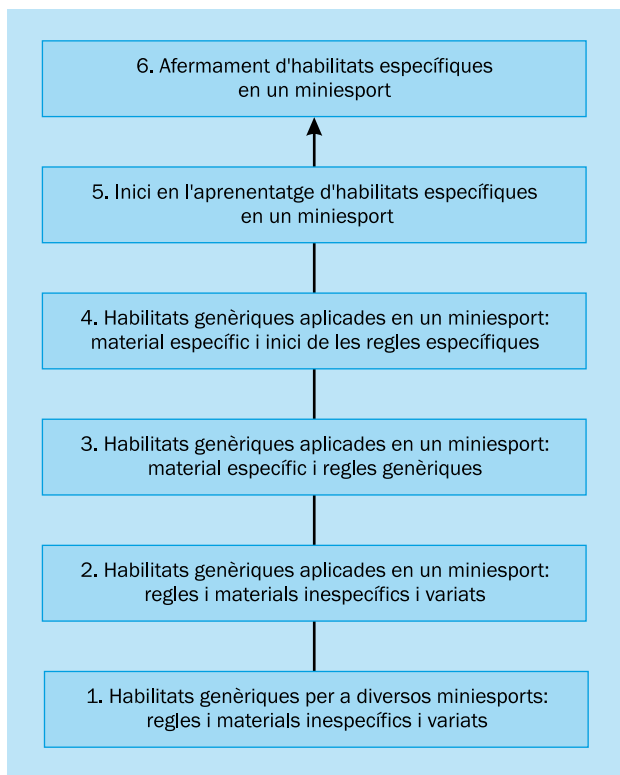
Autor/s	Etapas i desenvolupament
Sánchez Bañuelos (1986 i 1992)	<ul style="list-style-type: none"> • Plantejament dins del model tradicional d'ensenyament de l'esport; • estableix 7 etapes: en les primeres 4 etapes posa èmfasi en la tècnica; en les restants, en la tàctica; finalitzant amb una etapa d'acoblament tècnic i tàctic • Posteriorment (1992), relaciona aquestes fases amb els diferents esports individuals i col·lectius
Lasierra i Lavega (1993)	<ul style="list-style-type: none"> • Sota el prisma del model d'ensenyament alternatiu; • exposen 4 etapes relacionades amb les característiques bàsiques de l'esport, amb l'aprenentatge dels elements tècnics i tàctics; conclouen amb una fase dedicada als sistemes de joc
Wein (1992 i 1995)	<ul style="list-style-type: none"> • Estableix 5 nivells o etapes de formació del jugador de futbol (model vertical); els jocs simplificats cobren especial rellevància; realitza una progressió de les situacions de joc fins a arribar al joc reglamentari (11 x 11). Realitza una proposta similar per a l'hoquei (1992)
Devís (1996)	<ul style="list-style-type: none"> • Les fases des de l'enfocament alternatiu (vessant horitzontal); • estableix tres etapes: els fonaments tàctics a través de jocs modificats; combinació dels jocs modificats i situacions de joc i miniesports; finalitza introduint els nois i les noies a l'esport estàndard
López Ros i Castejón (1998 i 2005a)	<ul style="list-style-type: none"> • Perspectiva alternativa: integren tant la tècnica com la tàctica a l'inici de l'ensenyament de l'esport. En la primera fase es refereixen a la motricitat de base; • després, presentació simultània de tècnica i tàctica; • fase d'aplicació dels aprenentatges realitzats a través de situacions de joc similars a l'esport definitiu; • repetició de la seqüència. Destaca el caràcter contextual i cíclic del seu plantejament
Hernández Moreno i cols. (2001)	<ul style="list-style-type: none"> • Aproximació alternativa; • presentació global de l'esport; situacions simplificades dels esports de cooperació, d'una banda, després d'oposició i, seguidament, de cooperació-oposició; • repetició de la progressió amb situacions de major complexitat fins a arribar a la pràctica de l'esport total
López Ros i Castejón (2005b)	<ul style="list-style-type: none"> • Paradigma alternatiu; • parteixen de l'adquisició de les habilitats bàsiques per ensenyar els elements tècnics i tàctics de manera simultània; • després, s'arriba a situacions de joc similars a l'esport definitiu on es posen en joc els aprenentatges realitzats

▲ Taula 3

Propostes atenent el model d'ensenyament a utilitzar

ció la nostra proposta sobre el plantejament més correcte que cal dur a terme durant l'etapa d'iniciació esportiva. Abans d'exposar les idees principals volem deixar constància de la necessitat d'entendre la iniciació des de dues perspectives diferents, que no contradictòries. D'una banda, aquesta etapa forma part del procés de formació a llarg termini de l'esportista, però alhora, ha de tenir suficient importància per

ella mateixa. Volem dir amb això que cal plantejar el procés d'ensenyament-aprenentatge a llarg termini tot evitant d'aquesta forma l'especialització primerenca; però alhora hem d'intentar que cada any sigui prou atractiu i saludable, independentment de si els jugadors i jugadores continuen practicant o no aquest esport en el futur. Al *gràfic 1* realitzem l'esquema de la proposta.

Gràfic 1

Fases de formació que es poden establir durant l'etapa d'iniciació esportiva

El gràfic pretén representar una escala en la qual cada esglauó és l'aliment i la base del següent, estant alhora interrelacionats i sense ser compartiments estancs. L'ordre d'aquestes fases no és rigorós ni inflexible, atès que hi pot haver moments en els quals interressi introduir en una fase situacions i jocs pertanyents a una altra. Dependrà dels nostres objectius, però també de l'evolució en l'aprenentatge dels nostres alumnes.

Primera etapa d'iniciació: aprenentatge i desenvolupament d'habilitats genèriques

L'inici a la pràctica esportiva no pot ser el contacte directe i específic amb un esport. Les habilitats genèriques ens ajuden a connectar, de forma més progressiva i eficaç, la motricitat general típica d'etapes anteriors (que cal separar clarament de l'inici de la pràctica esportiva, amb l'objectiu d'evitar una especialització massa primerenca), amb

l'inici en l'aprenentatge dels esports. Aquestes habilitats tenen unes interessants característiques que ens ajuden en gran manera a aconseguir un aprenentatge global, inespecífic i polivalent. Ubiquem aquesta etapa en les edats compreses entre els 8 i els 10 anys aproximadament (*taula 4*).

Desenvolupar habilitats genèriques per a diversos miniesports

En aquesta primera etapa es tractaria de treballar les situacions motrius que són comunes a la majoria dels esports. El principal objectiu serà que el nen s'apropi per primera vegada a l'esport, per la qual cosa l'adaptació ha de ser màxima per aconseguir una major facilitat en l'aprenentatge tot augmentant la motivació.

Com a principals situacions pedagògiques utilitzarem jocs l'objectiu dels quals sigui l'adquisició i la millora del bot, la conducció, l'habilitat amb el mòbil, els llançaments i les recepcions, i els copejaments. Per a això, les situacions de joc a utilitzar serien: psicomotrius, situacions reduïdes amb oposició, i situacions reduïdes amb col·laboració-oposició.

Desenvolupar habilitats genèriques aplicades en un miniesport

Comencem a treballar principalment aquelles habilitats que són la base sobre la qual posteriorment se sostindran les habilitats específiques. Per exemple, enfocat a la pràctica del bàsquet, treballarem el bot, les parades o els passis de forma inespecífica i amb material adaptat a la seva edat i nivell. Tampoc les regles no seran específiques. Seria el primer pas en l'aprenentatge d'un sol esport.

Les situacions pedagògiques a utilitzar serien: Jocs on es treballin els diferents aspectes tècnics i tàctics bàsics, com per exemple, passis i bot, etc.; a més a més de plantejar activitats on augmenti la incertesa a causa de la introducció dels mitjans tàctics bàsics com ho són el marcatge i desmarcatge, recerca i creació d'espais lliures, propis d'un miniesport. El seu principal objectiu és que el nen vagi assimilant els conceptes de conservació del mòbil i progressió cap a la meta (Antón, 1990), i on s'estimuli principalment el mecanisme de percepció en situacions de joc.

Desenvolupar habilitats genèriques aplicades en un miniesport amb material específic

En continuar evolucionant amb la major progressió possible, introduïm el material específic (pilo-

Etapes d'iniciació	Objectiu principal	Característiques metodològiques
Primera etapa d'iniciació: aprenentatge i desenvolupament d'habilitats genèriques	Desenvolupar habilitats genèriques per a diversos miniesports	L'objectiu seria treballar les habilitats motrius que són comunes a la majoria dels esports: conduccions, copejaments, fintes, desmarcatges, intercepcions, etc.
	Desenvolupar habilitats genèriques aplicades a un miniesport	Es treballen les habilitats que són la base sobre la qual posteriorment se sustentaran les habilitats específiques. Per exemple, enfocat a la pràctica del bàsquet, treballarem el bot, les parades o els passis de forma inespecífica i amb material adaptat a la seva edat i nivell. Les regles tampoc no seran específiques
	Desenvolupar habilitats genèriques aplicades a un miniesport amb material específic	S'introdueix el material específic (pilotes, cistelles, porteries). Formació global, inespecífica i polivalent. Desenvolupar la creativitat, la salut i els hàbits de pràctica
	Desenvolupar habilitats genèriques aplicades a un miniesport, amb material específic i inici de les regles	Comencem a introduir les regles que considerem més importants

Taula 4

Primera etapa d'iniciació: aprenentatge i desenvolupament d'habilitats genèriques

tes, cistelles, porteries). La formació continua sent global, inespecífica i polivalent, i insisteix a desenvolupar la creativitat, la salut i els hàbits de pràctica.

Continuem evolucionant en les situacions pedagògiques, utilitzant jocs similars a l'etapa anterior encara que en varien les característiques (mòbil, meta, terreny, etc.) que s'aniran introduint progressivament en relació amb un esport en particular.

Començarem a posar més èmfasi en jocs on el nen desenvolupi la percepció i la presa de decisió en situacions reals o de similars a la real: jocs per conèixer i desenvolupar els diferents tipus de passis, de llançaments, bots, conduccions; jocs per desenvolupar l'encadenament o la correcta elecció de diferents aspectes tècnics i tàctics: passis/llançaments, fintes de passis, etc.

Desenvolupar habilitats genèriques aplicades en un miniesport, amb material específic i inici de les regles

Sense solució de continuïtat i estretament relacionat amb l'etapa anterior, comencem a introduir les regles que considerem més importants.

Farem servir jocs on es desenvolupin situacions similars al miniesport en el seu conjunt. És a dir, aplicació en situacions reals de joc dels elements tècnics i tàctics apresos en les etapes anteriors. D'aquesta forma afavorim el desenvolupament del pensament tàctic bàsic d'un esport determinat.

Segona etapa d'iniciació: inici i afermament en l'aprenentatge d'habilitats específiques

Les habilitats específiques (els continguts tècnics i tàctics del mateix esport) es comencen a practicar i aprendre una vegada desenvolupades les habilitats genèriques. Al llarg d'aquesta etapa, compresa entre els 9-10 i els 12-13 anys, haurem d'anar ensenyant les habilitats específiques més importants de cada esport. Començarem per les habilitats individuals per passar posteriorment a les col·lectives, i dedicant un major temps a les d'atac que a les de defensa. Encara que haguem començat l'especialització en un esport en concret la formació ha de ser igual per a tots els jugadors tot evitant l'especialització en un lloc determinat (*taula 5*).

Etapes d'iniciació	Objectiu principal	Característiques metodològiques
Segona etapa d'iniciació: aprenentatge d'habilitats específiques	Inici en l'aprenentatge d'habilitats específiques en un miniesport	Es comença l'aprenentatge de les habilitats específiques de cada esport. Seran també específiques tant les regles, com la instal·lació i el material
	Consolidació d'habilitats específiques en un miniesport	Es tracta del reforç i la consolidació dels aprenentatges adquirits respecte a les habilitats específiques. Recordem que s'ha de passar per tots els llocs, la qual cosa, a més a més d'augmentar el patrimoni motor, afavorirà la comprensió del joc

Taula 5

Segona etapa d'iniciació: aprenentatge d'habilitats específiques

Inici en l'aprenentatge d'habilitats específiques en un miniesport

En començar aquesta etapa hem de tenir present que ens trobem en una fase de transició entre les habilitats genèriques i les específiques, per la qual cosa començarem amb un repartiment equilibrat del treball general i l'específic. Aquest últim anirà adquirint major importància al llarg de l'etapa.

En aquesta etapa les activitats competitives aniran adquirint una certa importància sense oblidar en cap moment l'aspecte educatiu per damunt de tot.

La integració de les habilitats específiques es plantejarà mitjançant situacions en forma de joc, on es busqui fonamentalment el desenvolupament del mecanisme de decisió, desenvolupament de l'anticipació cognitiva (Sánchez Bañuelos, 1986), etc.

Plantejarem activitats en forma de jocs on es desenvolupin les habilitats específiques pròpies del miniesport, mitjançant situacions semblants al joc real, se sobreentén que seran també específiques tant les regles, com la instal·lació i el material.

Afermament d'habilitats específiques en un miniesport

L'objectiu és insistir en el reforç de l'aprenentatge de les habilitats específiques començat en la fase precedent. Per fer-ho proposarem activitats jugades i jocs amb material i regles específiques. Treballaríem els mitjans tècnics i tàctics individuals i col·lectius bàsics. Així, per exemple, plantejaríem activitats i jocs per consolidar el tret en suspensió o el passi i recepció davant d'adversari, en bàsquet; o, en futbol, el desmarcatge de ruptura o paret en situacions amb oposició. A més a més, es passarà per tots els llocs, la qual cosa afavorirà la creació d'un adequat bagatge motor i una millora en la comprensió del joc.

Referències bibliogràfiques

- Antón, J. L. (1990). *Balonmano. Fundamentos y etapas de aprendizaje*. Madrid: Gymnos.
- Antón, J. i López, J. (1989). La formación y el aprendizaje de la técnica y la táctica. A J. Antón (coord.), *Entrenamiento deportivo en la edad escolar* (89-133). Málaga: Unisport.
- Bayer, C. (1986). *La enseñanza de los juegos deportivos colectivos*. Barcelona: Hispano Europea.
- Blázquez, D. (1986). *Iniciación a los deportes de equipo*. Barcelona: Martínez Roca.
- (1995). Métodos de enseñanza de la práctica deportiva. A D. Blázquez (dir.), *La iniciación deportiva y el deporte escolar* (251-286). Barcelona: Inde.
- (1995). A modo de introducción. A D. Blázquez. (dir.), *La iniciación deportiva y el deporte escolar* (19-46). Barcelona: Inde.
- Blázquez, D. i Batalla, A. (1995). La edad de iniciación: vísteme despacio que tengo prisa. A D. Blázquez (dir.), *La iniciación deportiva y el deporte escolar* (115-130). Barcelona: Inde.
- Carratalá, V. i Carratalá, E. (2000). *La actividad física y deportiva extraescolar en los centros educativos. Judo*. Madrid: Consejo Superior de Deportes.
- Castejón, F. J. (2006). ¿El deporte un contenido educativo? *Wan-ceulen E. F. digital*, 2. Consultada el 19/02/07 en <http://www.wan-ceulen.com/revista/numero2.mayo06/articulos/ARTICULO%202-1.htm>
- Cohen, R. (1998). Principios fundamentales para una escuela integral de fútbol base. *Training fútbol* (25), 30-41.
- De Olivera, V. i Rodríguez, R. (2004). A pedagogia da iniciação esportiva: um estudo sobre do ensino dos jogos desportivos colectivos. *Lecturas: Educación Física y Deportes, Revista digital*, 71. Consultada el 16/03/07 en <http://www.efdeportes.com/efd71/jogos.htm>
- Delgado, M. A. (1994). La actividad física en el ámbito educativo. A J. Gil i M. A. Delgado, *Psicología y Pedagogía de la actividad física y el deporte* (115-148). Madrid: Siglo XXI.
- Devís, J. (1992). Bases para una propuesta de cambio en la enseñanza de los juegos deportivos. A J. Devís i C. Peiró, *Nuevas perspectivas curriculares en E. F.: la salud y los juegos modificados* (141-159). Barcelona: Inde.
- (1996). *E. F., deporte y curriculum. Investigación y desarrollo curricular*. Madrid: Visor.
- Garganta, J. (2002). Competencias no ensino e treino de jovens futebolistas. *Lecturas: Educación Física y Deportes, Revista digital*, 45. Consultada el 20/08/02 en <http://www.efdeportes.com/efd45/ensino.htm>.

- Giménez, F. J. (1999). Fases en la formación del deportista y su aplicación en la iniciación deportiva. *Habilidad Motriz* (15), 35-39.
- (2000). *Fundamentos básicos de la iniciación deportiva en la escuela*. Sevilla: Wanceulen.
- Hernández Moreno, J.; Castro, U.; Gil, G.; Cruz, H.; Guerra, G.; Quiroga, M. i Rodríguez, J. P. (2001). La iniciación a los deportes de equipo cooperación/oposición desde la estructura y dinámica de la acción de juego: un nuevo enfoque. *Lecturas: Educación Física y Deportes, Revista digital*, 33. Consultada el 29/08/02 a <http://www.efdeportes.com/efd33/inicdepl.htm>.
- Hernández Moreno, J. (1988). *Baloncesto: Iniciación y entrenamiento*. Barcelona: Paidotribo.
- (1994). *Análisis de las estructuras del juego deportivo*. Barcelona: Inde.
- Lago, C. (2001). El proceso de iniciación deportiva en el fútbol, secuenciación de los contenidos técnico-tácticos. *Training fútbol* (66), 34-45.
- Lasierra, G. i Lavega, P. (1993). *1015 juegos y formas jugadas de iniciación a los deportes de equipo* (Vol. I). Barcelona: Paidotribo.
- Lillo, J. M. (2000). Consideraciones de aplicación al entrenamiento de la táctica. *Training fútbol* (47), 8-13.
- López Ros, V. i Castejón, J. (1998). Técnica, táctica individual y táctica colectiva: teoría de la implicación en el aprendizaje y la enseñanza deportiva (I). *Revista de Educación Física. Renovar la teoría y la práctica* (68), 5-9.
- (1998). Técnica, táctica individual y táctica colectiva: teoría de la implicación en el aprendizaje y la enseñanza deportiva (II). *Revista de Educación Física. Renovar la teoría y la práctica* (68), 12-16.
- (2005). L'ensenyament integrat tecnicotàctic dels esports en edat escolar Explicació i bases d'un model. *Apunts. Educació Física i Esports* (79), 40-47.
- Martínez de Dios, C. (1996). *Hockey. La actividad física y deportiva extraescolar en los centros educativos*. Madrid: Consejo Superior de Deportes.
- Méndez, A. (1999). Modelos de enseñanza deportiva. Análisis de dos décadas de investigación. *Lecturas: E. F. y deportes* (13), 5-15.
- (2005). *Técnicas de enseñanza en la iniciación al baloncesto*. Barcelona: Inde.
- Pintor, D. (1989). Objetivos y contenidos de la formación deportiva. A J. L. Antón. (coord.), *Entrenamiento deportivo en la edad escolar*. Málaga: Unisport.
- Romero, C. (1997). Una nueva perspectiva de iniciación al fútbol en la escuela. *Training fútbol* (16), 28-38.
- Sáenz-López, P. i Tierra, J. (1995). Características generales de las actividades físicas organizadas. A M. Díaz; P. Sáenz-López i J. Tierra, *Iniciación deportiva en primaria: actividades físicas organizadas*. Sevilla: Wanceulen.
- Sánchez Bañuelos, F. (1986). *Bases para una didáctica de la educación física y el deporte*. Madrid: Gymnos.
- Sans, A.; Frattarola, C. i Sagrera, S. (1999). La etapa de iniciación del joven futbolista. *Training fútbol* (46), 26-46.
- Viciana, J. (1999). La programació i la intervenció didàctica en l'esport escolar (I). La tècnica d'ensenyament. *Apunts. Educació Física i Esports* (56), 10-16.
- Wein, H. (1992). *Hockey*. Madrid: Real Federación Española de Hockey y Comité Olímpico Español.
- (1995). *Fútbol a la medida del niño*. Madrid: Real Federación Española de Fútbol.